

Акценти

Адрес на редакцията: гр. Казанлък, бул. "Розова долина" 100, офис 8 (срещу Митницата)

ОБМЯНА НА ПОЛЕЗНИ СИНДИКАЛНИ ПРАКТИКИ

Полезни синдикални практики са усвоявали и обменяли 20 представители на синдикалните заводски структури на КНСБ в „Арсенал“ по време на съвместно обучение-семинар в турската столица Анкара.

В продължение на 6 дни арсеналските КНСБ-синдикалисти са слушали лекции от турски експерти по трудово право и от представители на турския синдикат в металообработването и машиностроенето „Тюркметал“. Обучението-практика е организирано от Евразийския синдикален съюз, в който със синдикатите си членуват 18 държави. Сред тях е и България, събщи Димитър Георгиев - председател на синдикалната структура на КНСБ в Завод 2 и началник на производствения отдел в завода.

По време на 6-дневното обучение арсеналските синдикалисти са били запознати с интересни практики и възможности за постигане на договореното по отношение на достоен труд, заплащане и социални придобивки в турските машиностроителни предприятия, условията за обявяване на стачки, интересни моменти в трудовото и социално турско законодателство. Димитър Георгиев и колегите му са впечатлени от ефективността, с която постигат целите си и работят турските им колеги, независимо от силната рестрикция на броя на щатните синдикалисти в предприятията.

Продължава на стр. 4

Арсеналска хубост

в Топ 50 на Царица Роза

Поколения: майка и дъщеря - две царици - Пержана и Кира Петрови

Казанлък избира своята 50-а Царица Роза тази вечер, 18-и май. Поредица събития отбелязват юбилея в тези празнични дни, част от които е представянето до вечерта на първото по рода си тематично издание, станало факт след спечелен проект пред Национален фонд „Култура“ и съфинансирано от Община Казанлък. Изданието е подготвено от екипа на Музея на фотографията и съвременните визуални изкуства в Казанлък. През съдбите на дамите, свързани с казанлъшката оръжейница, „Трибуна Арсенал“ по традиция предпразнично надниква във фирмената история, част от хрониката на събитията в последния над половин век.

Продължава на стр. 2

ДЕН НА БЪДЕЩЕТО В „АРСЕНАЛ“

Над 60 ученици от казанлъшките училища посетиха фирмения музей, който пази дългогодишната история на „Арсенал“, както и образци

посетиха „Арсенал“ АД в Деня на бъдещето, което фирмата организира за трета поредна година. В традиция се превърна идеята на фирменото ръководство вратите на най-голямото машиностроително предприятие у нас гостоприемно да се отварят, за да могат подрастващите да се запознаят на място с производствените процеси, съвременните технологии, със съвременното оборудване и с част от богатата гама изделия в продуктовата листа на дружеството.

Продължава на стр. 4

Учениците от седмите кла-

Безплатни курсове с „Ваучери за заети лица“

ЦПО Микс организира безплатни курсове:

- Готвач; Фризьор; Маникюрист; Козметик;
Оперативно счетоводство; Оператор на компютри.

Езикови курсове:

- Английски език; Немски език

Условия за кандидатстване:

- 1) Да сте на трудов договор и да не сте висшисти.
- 2) Курсовете са с 15% съфинансиране от страна на курсиста, останалите 85% се финансират от Европейския фонд.
- 3) Държавните служители, самонаетите и висшистите, които не могат да кандидатстват, ЦПО МИКС допуска да се обучават с 30 до 75% отстъпка.

ЦПО Микс

Гр. Казанлък, бул. Розова долина 1Б, ет.1, ап.1 – срещу хотел „Роза“

Тел: 0897948214, 0896622170
www.kursove-miks.com

ПЛАТЕНА
ПУБЛИКАЦИЯ

Издателски съвет: Николай Ибушев, Янко Запрянов, Цветан Шиков, Добрич Драгнев.

Редколегия: Деляна Бобева - гл. редактор, Диана Нейчева, Мария Рашкова, Първолета Петкова, Мария Пискова, Миран Маденджиян, Юлия Младенова, Венко Юнаков.

Със съдействието на КНСБ и КТ "Подкрепа" в "Арсенал" АД.

Автор: Диана Нейчева

...в Топ 50 на Царица Роза

Сия – Царица Роза 1970

Анастасия Стоянова, Сия, както я знаят казанлъчани, е първата Царица Роза, определена от специално жури по време на организиран общински конкурс. Годината е 1970-а. Сия

обича да казва, че именитият художник от Казанлък Теньо Пиндарев я налага като Царица – заради нейната тракийската хубост. Стоянова работи година като рехабилитатор в „Арсенал“. Следват – Варна, Националният отбор по спортна гимнастика, 30 години в Германия... Сега тя живее в казанлъското Дунавци, има прекрасен дом. И спомените на един пълен живот. Сред тях – препълненият ресторант „Роза“, синята лента на Царицата, останала личен спомен, шестиято, обична на казанлъчани...

Царицата на 1972 – Мария Раевска, е дъщеря на виден арсеналец, тогава – военен представител на продукцията на оръжейницата. С отлична професионална кариера като инженер-химик в научен институт, сега тя е в екипа на престижно адвокатско дружество в София. Радва се на две дъщери и внучка. Не прекъсва връзката с Казанлък, не пропуска да води тук приятелите и семейството си за Празника на розата.

Надя и Ваня: Американската мечта

САЩ е съдбата на Царица Роза 1994 – Надежда Цветкова. Стройното момиче с двама родители в „Арсенал“, има нелека съдба, но се справя. Заминава отвъд океана, уж със стипендия от казанлъшка фирма. Но в средата на 90-те родната приватизация оставя Надя буквално на улицата, наред Щатите. Новите собственици отказват стипендията за следване, а Надя е вече там. Няма средства нито да остане, нито да се върне. Път назад няма. Тя остава. Помага й семейството на човек, бил в Казанлък на Празника на розата. Надя се мести в друг град, в друг университет. Учи, работи... В България не си идва с години. Днес Надежда Цветкова е успяло момиче, което се занимава с интериорен дизайн в Чикаго. Съвсем скоро тя дари на Музея на розата ценни вещи от пребиваването си като представител на Казанлък на Фестивал на розата в САЩ през 1994-а. Привлечена е и от каузата на благотворителността. В Казанлък

се случват по-лесно. Цветкова си идва у дома с трепет, мама и тате вече ги няма, но дома им тя е оставила непокънат, сякаш са още тук – на прага, със стоте само долара, обърнато по висок инфлационен курс, скътани арсеналски „аванси“ от 1994-а, с които я изпращат към нейните мечти.

САЩ е вече дом и на Царица Роза 2006 – Ваня Николова. „Когато човек иска нещо страшно много, няма как да не му се случват чудеса“, казва веднага, след като печели короната, Ваня. До 2015-а тя е част от екипа икономисти на „Арсенал“, успоредно учи в Тракийския университет. Вече в Щатите, Ваня се занимава с малък семеен бизнес.

Ваня

Иванка Бакоева – Царица 1973

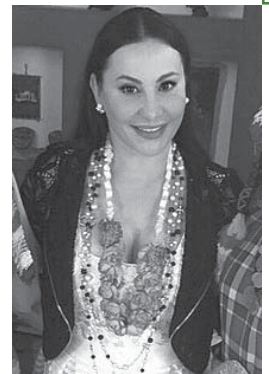
Иванка Бакоева - Генчева, Царица Роза – 1973, е чистокръвна арсеналка. Постъпва в ЕИЦ на казанлъшката оръжейница съвсем естествено – завършила е Механотехникума в града, който дава основните кадри за предприятието. Работи като статистик, управлява складово стопанство, а от 2007-а година е в „Арсенал 2000“. Спомня си как по правилата на онова време е повикана за конкурса от Комсомола. Изборът е в ресторант „Роза“ – по-престижен в Казанлък тогава няма. Журито е от видни софиянци. И до сега помни с умиление тази вечер, ценния кожен албум, който ѝ подаряват

– пази си го още; целия празник после – вдигането на градското знаме на площада, словото, с което поздравява казанлъчани, обиколките из Долината за снимането на рекламен филм... Битовото каренце и дърворезбата – подарък от Общината, са друг спомен от „царуването“ през 1973-а. Коронясването, което сега е на площада, тогава било в розовите градини. Дъхът на рози, окиченият с цветовете им електрокар, който я вози на шестиято, царската свита – за Бакоева са незабравими. Тогава се сбъдва и нейната мечта – да влезе в оригинала на Тракийската гробница. Царица 1973 днес разказва спомени на петима внуци от двете си деца. И не пропуска никои Празник на розата. Била е и в журито на конкурса.

Бизнесдамата Дарина Георгиева - Павлова

Няма как в хрониката на празника да не изпъкне и едно друго име – Дарина Георгиева, по-известна като Павлова. Тя е подгласничка през 1981-а. След което идва в производството на „Арсенал“, тя блесва с актьорски талант в самодейния заводски театър. Помнят се стотици представления с нейно участие, особено култовото тогава „Архитекти“! Това отваря на Дарина познанията, които я водят към ВИТИЗ. А после – все по-нагоре. Живот на два континета, Европа – САЩ. Дарина бе в Казанлък за Празника на розата 2015. В киното е известна с участието си в „А сега накъде?“ – хитова лента от 1988-а на режисьора Рангел Вълчанов. Последно я видяхме в селфи в нета от фестивала в Кан преди дни.

Арсеналското счетоводство: дъх на рози

Мариела Бечева - Велева, зам.-главният счетоводител на „Арсенал“, също вади царско празнично потекло. Тя е подгласничка на Царица Роза 1980. Мариела отива на конкурса с уникален тоалет – естествен велур, сложна ръчна изработка на содийска моделерка, дизайнер за култовото по това време модно списание „Лада“. Мариела помни пробите в София, още си пази тоалета, за който тя си мисли, че със сигурност е помогнал за мястото ѝ в тройката. Ръчно направени са дори обувките за него. Велева мисли да подари одеждата си на Музея на розата. Не защото там работи нейният син, а за да се пази наследството на Празника.

Още една подгласничка, също в отговорната счетоводителска професия, се крие в Завод 5 на „Арсенал“ – Клара Петрова. Част от цариците през 1986-а, 28 години по-късно тя се превръща в щастливата майка на Царица Роза 2014 – Гергана Петрова. В годината, в която спечели короната, черката Гергана сподели за „Трибуна Арсенал“ мечтата си да учи продуктивен дизайн в Шотландия. Днес тази мечта е реалност. Майка и дъщеря вече се виждат по-рядко, но това ги прави още повече щастливи заедно, особено когато обикалят любимите си места сред красивата природа на България.

И другата подгласничка от 1986-а, Румяна Иванова, е част от фирмения счетоводен екип. Завършила икономика в Свищов, тя идва тук първо в Завод 7, а после – в централното счетоводство. След 13 години работа в ДСК Румяна се връща преди година и половина отново на старата си работа в „Арсенал“. Помни всичко от Празника през 1986-а: стилния конкурс в „Роза“, настроението, веселите млади хора... водещия Петър Вучков...

Подобно на 1986-а, 2014-а година също носи двойна радост на голямото арсеналско семейство. Подгласничка на Гергана е Бетина Миткова – дъщеря на някогашния аргончик от НИТИ, после – човек от екипа на бодийският паяк от Завод 5 – Румен Митков. „Красотата е относителна и всеки носи у себе си част от нея“, каза от сцената на конкурса през 2014-а хубавата Бети. Още тогава – с много разностранни интереси – от песента, през скаутството, до грижата за хората през БЧК, Миткова си следваше мечтата да се занимава с нещо, близко до това. След завършването на висшето си образование в Англия, социален психолог-криминалист, тя вече работи.

Експертът Красимир Дамянов:

АКО НЕ СЕ ДАДЕ СВОБОДА НА УЧИТЕЛЯ, УПАДЪКЪТ ЩЕ ПРОДЪЛЖИ

Учебните програми са направени безцелно, не отчитат спецификата на училищата и потребностите на учениците

Той е директор на едно от най-желаните от ученици и родители училища в областта и най-предпочитаното в

нин. По ирония на съдбата ръководи Профилирана професионална математическа

циални Нобелови лауреати. Училището, което след брое дни със заря ще изпрати своите 100-тина абитуриенти и наесен ще „прегърне“ още толкова... нови надежди за науката.

За поне 20 от отиващите си чуждите ВУЗ-ове вече щедро редят словеса.

В навечерието на празника на българската духовност - денят на „Бърви, народе възродени“, избрахме да поговорим без възрожденски патос, честно и открито за язвите на българското образование, за Ахилесовата му пета и ежедневните boleжки на едно от фундаменталните, но все по-неглижирано в обществените очи съсловие - учителското.

За раните на българското образование.

Един разговор встрани от фалша и патоса на изкуствените напудрени речи, които ще се леят по традиция в следващите дни.

*****

Господин Дамянов, как се поддържа реноме на училище като Математическата?

- С много труд, с много работа, с много усърдие. Истината е, че тук се работи много.

Не е новина, че образованието в България деваливира. Че учениците стават все по-необразовани, учителите - все по-немотивирани. Споделете ли това и как Ви е колегите Ви от Математическата гимназия се противопостават на тези тенденции?

- За съжаление, споделям това мнение. И учениците, и колегите, са плод на системата. Системата в момента е антиученическа и антиучителска. Тя е и антиобразователна до голяма степен. Така е направена, че първо не възпитава ученика в традиционни български ценности, второ, и това е голям „препъникамък“, връзва ръцете на учителите и на практика те нищо не могат да направят по отношение на спазването на дисциплина, възпитаване на ценности и оттам нататък всичко се сгромоляса. Каквито и знания да има ученикът, без дисциплина, без ценности, това за мен са дори зловредни знания. Ценностите и дисциплината се възпитават от малки. Ако такива няма, учениците не могат да се организират в училище, да се подчинят на правила, то не можем да очакваме, че в момента, в който те напуснат училище, ще станат други, че ще работят в екип, че ще бъдат самостоятелни, че ще се подчинят на работодателя, на граждански ценности, на общество. Всичко се възпитава от самото начало на социализирането на индивида от детската градина. И, ако има адекватна на обществено нужди образователна система, тогава нещата се получават. Но, ако няма дисциплина и труд, традиционните човешки ценности на изграждане на добро - нищо не става. До

времето на промените - хубава, лоша, имаше дисциплина. После всичко отиде в посока на абсолютна свобода. Новоизлюпени философи на образованието започнаха да проповядват, че ученикът е в центъра на образованието и образователната система, да я елементаризират, като всичко се върти около ученика. Той бива обгрижван и от училище, и от родителите, и от баба и дядо, от бюджета и от какво ли не. Резултатът: той свиква, меко казано, на едно нездрав поведение. Образователната система е много по-сложен механизъм. И, за съжаление, не се гледа на нея от всички гледни точки. Или се чаква само на учителите, или по посока на ученика. Не може да се отрече обаче и това, че в последно време се правят опити да се оцени подобаващо труда на учителя и личността на учителя да стане част от тази система. Засега всичко това - само декларативно. Колегите ги боли, колкото и да им е трудно, не от ниските заплати за един толкова висококвалифициран труд , колкото от липсата на ред и дисциплина в училище на законово ниво.

Има голям парадокс в нашето образование: ние непрекъснато се приспособяваме към ученика и в момента, в който този ученик излезе от училище, то към него трябва да се нагодят и бизнеспът, и обществото, и всичко. И каквото и да направи, всички други трябва да му помагат. За мен това не е нормално, ако този ученик не прави нищо за себе си: мързулува, руши. Не може да се толерира такава поведение чрез разбиране.

Продължава на стр. 7

Директор, бивш ученик и учител

kazanlak.com

Казанлък. Носи тежки дини под мишница: да опази младия талант на България в науката любопитен, любознателен и трудолюбив. И да го надгражда.

Той и колегите му са превърнали в мисия и лична кауза за съхраняването на новата българска надежда. Отглеждат я с любов, всеотдайност, постоянство и упорство. И се опитват да държат буден и жив пламъкът на духовността. На онази духовност, която създава тъй нужните ни за оцеляване в делник и в трудни исторически времена ценности. Човешки ценности, които превръщат обикновения човек в откривател и откривателя в добър гражда-

гимназия с диплом по българска филология. Поема училището след експертна работа в Регионалния инспекторат по образованието. Именно заради експертността си и свободата да мисли широко и съцато за хоризонтите на българското образование, вече втори мандат е и член на групата „Експерти за Казанлък“. Отвъд бумагите и администрирането, задължително за директор на училище, Красимир Дамянов влиза и в час - по български език и литература.

Повече от петилетка е начело на ППМГ „Никола Обрешков“ в Казанлък. Училището, дало на света учени, физици, откриватели, потен-

МОТИВИРАЙТЕ

своите служители, клиенти и партньори

www.experti-kazanlak.com ЕКСПЕРТИ ЗА КАЗАНЛЪК

Станалата вече добра традиция среща между представители на групите на „Експерти за Казанлък“ и ГЕРБ в Общинския съвет начело с техните председатели - Николай Ибушев и Мария Цонева, в присъствието и на кмета на община Казанлък Галина Стоянова и председателя на Общинския съвет Николай Златанов, се проведе през изминалата седмица. На срещата се обсъждаха важни за общината и гражданството въпроси, свързани с предстоящи проекти и дейности в община Казанлък, за доброто на хората.

Сред акцентите на срещата бе и въпросът за предстоящия ремонт и оборудване на сградата, предоставена за нуждите на Техническия колеж към ТУ - София в Казанлък и свързаните с тях средства.

Отправен бе призив местните фирми, в които най-вероятно ще работят кадрите, завършили Машиностроителния колеж в Казанлък, да помогнат на Общината в реализацията на ремонта и оборудването на сградата.

В началото на годината със свое решение Министерският съвет на РБ предостави за нуждите на колежа сградата на закритата вече ПГ по строителство.

Близко 80 са студентите в първата колежанска година в Казанлък.

На срещата представители на двете групи споделиха своите виждания по определени въпроси, свързани с предстоящата на 28 май сесия на Общинския съвет и тържествената сесия за празника на Казанлък, която ще е на 1-ви юни.

„Трибуна Арсенал“

Продължение от стр. 1

...СИНДИКАЛНИ ПРАКТИКИ

Условията на труд на работещите, както и допълнителните стимули за лоялност и всеотдайност към определена фирма, битовите условия в работническите почивни станции и СПА-комплекси,

сенал" са впечатлени от начина на работа на терен на представителите на турския синдикат, партньор на КНСБ в Евразийския синдикален съюз.

При положение, че 50% от

че през всичките тези години работникът е бил верен на една фирма, то той на финала на трудовия си път получава допълнително и по 25 работни заплати накуп, е друг факт, силно впечатлил

ползвани от работещите членове на „Тюркметал“, също са предизвикали възхищение в рамките на обмяната на опит.

За нас, като синдикалисти, бе особено полезно да разберем как колегите ни постигат целите си и преговарят с работодателите. В турската държава при непостигане на съгласие между работодател и синдикалисти последната дума е на държавата и ресорното министерство. Те са тези, които на база изготвен протокол за точките, по които не се постига съгласие при преговорите между синдикат и работодател, се произнасят. Ако и съответното решение на държавата, в ролята ѝ на арбитър - в лицето на дадено министерство, не удовлетворява работещите, то едва тогава те започват стачни действия, които са стъпаловидни.

Започва се с ефективен протест от по един час, като всеки следващ ден времето се увеличава с по още един час. Предвид мащабите на турската икономика и производство, никога уважаващ себе си работодател не може да допусне дълги ефективни стачни действия. Практиката показва, че обикновено след няколкодневни протести и стачки се сядат отново на масата за преговори, споделя Димитър Георгиев след визитата си в Анкара.

Той и колегите му от „Ар-

состава на дадено предприятие е заявило членство в един-единствен синдикат, по правило се назначава само един синдикалист вътре в предприятието, който е на заплата към централата на синдиката.

Този синдикалист се подпомага в работата си в съответното предприятие от не повече от още 7 активисти на синдиката, които обаче задължително работят в предприятието и не са на синдикална заплата.

Агитацията и приобщаването на работниците към синдиката става извън територията на фирмата, са научили арсеналските представители по време на обучението си в Анкара.

В турското синдикално законодателство всичко е централизирано, като бюрокрацията е сведена до минимум. Разчита се на ефективност, активност и бързо постигане на резултат, допълни още Димитър Георгиев.

По една заплата бонус в края на всяка работна година при един и същи работодател е друго синдикално постижение за членовете на „Тюркметал“, впечатлило българските им колеги. Право на пенсия в южната ни съседка работещите получават при трудов стаж от 25 години на 6-дневна работна седмица и 8-часов работен ден. При условие,

Деляна Бобева

Продължение от стр. 1

...БЪДЕЩЕТО В „АРСЕНАЛ“

С посещението си в конструктивния отдел на Завод 6 - 6/120, учениците се запознаха с начините на конструиране на всеки детайл чрез разработване на 3D модел, който след това се изработва от метал в цеховете.

Целта на Деня на бъдещето и отворените фирмени врати е учениците да получат актуална представа за „Арсенал“ АД, за направените инвестиции, за високите стандарти, които покрива предприятието, за възможностите за развитие на работещите тук, както и за специалната подкрепа на младите хора, чийто избор са машиностроителните професии.

Запознанството на учениците с реалното производство в огромната по своите мащаби фирма е стъпка напред в тяхното бъдещо професионално ориентиране.

С Деня на бъдещето „Арсенал“ следва неотклонно една от посочените в своята фирмена политика - да привлича вниманието и интереса на младите хора, да ги заинтригува, така че те да изберат машиностроенето за своето професионално развитие.

Юлия Младенова

ПОКАНА

Ръководството на направление „КАПП“ - „Арсенал“ АД най-сърдечно Ви кани на среща-обяд на бивши и настоящи служители на отдел „КАПП“, свързали част от живота си с конструирането и проектирането на нестандартно и специално оборудване.

Да възстановим една забравена традиция!

Срещата ще се проведе на 23 юни 2018 г.

от 12 ч. в ресторант „Quickly“, (до Община Казанлък).

Цената на куверта за участие в срещата е на стойност 22/двадесет и два/ лева.

Заявки за участие - до 15 юни 2018 г.

За информация на телефони:

0431/ 7 35 03 - от 7:40 до 16:20 ч.

GSM - 0887 48 75 35 - Минка Радева

GSM - 0893 48 57 64 - Атанаска Недкова

Празници

20 май

Международен ден на метрологията

Честит празник на метролозите при „Арсенал“ АД!

Бъдете горди, че изпълнявате тази изключително важна и отговорна професия, от която зависи най-важното за продукцията на фирмата, а именно качеството.

С пожелания за здраве, професионални успехи и лично щастие!

Ръководител направление „Качество“ - инж. Йорданов
Ръководител отдел „Метрологичен“ - инж. Владова

Съобщение

Във връзка с предстоящите почивни дни, свързани с Деня на славянската писменост и българската просвета и култура, почивни за работещите в „Арсенал“ АД ще са дните 24, 25, 26 и 27 май. Графикът за получаване на торти за арсеналските рожденици в тези дни е следният:

На 21 май торти ще получат родените на 21 и на 24 май;

На 22 май - родените на 22 и 25 май;

На 23 май торти ще получат родените на 23, 26 и 27 май.

Прекрасна година и весело изкарване на предстоящите празници за всички рожденици!

С ДЕТСКИ УСМИВКИ „БУРАТИНО“ ПРАЗНУВА 85-И РОЖДЕН ДЕН

От палатковия лагер през 1933 година до днес са изминали 85 години. Като един човешки живот. Но живот, който е белязан само с детски усмивки, с игри, със забавления и радост. Защото това е животът на Детска градина „Буратино“ във фирма „Арсенал“. Най-старото детско заведение в община Казанлък и в цялата Старозагорска област и едно от първите в България. Въпреки превратностите на времето, то нито за миг не е прекъсвало грижите и възпитанието на най-малките граждани на Казанлък. Хиляди са възпитаниците на „Буратино“ през всичките тези години. Почти няма семейство в Казанлък, което да не е свързано с детското заведение, създадено с грижа към първите арсеналци и обгрижвано с обич и отговорност от ръководството на най-голямото машиностроително предприятие у нас.

Детската градина е открита на 1 юни 1933 година на територията на Държавната военна фабрика за деца на работниците. В началото е като палатков лагер. Първата учителка е Мария Пирвова-Цанева, която заедно с една жена се е грижила за 70 деца. По-късно е построена специална сграда - стая с камина и навес. Назначени са още две учителки - Светла Орачева и Венеция Попова. Първата директорка е Цветана Гайдаржиева - Дамянова, следват Недка Шипчанова, Мария Петрова, която най-дълго време е заемала този пост, Живка Дачева, Невена Даракчиева, Галина Стоянова и настоящият директор Стефка Ганчева.

До края на 1950 година в детското заведение работи една група. Но броят на децата непрекъснато нараства и през 1953 малчуганите вече са разпределени в 4 групи.

Социалистическите реформи бележат промени и в заводската детска градина. От 1 март 1954 година тя преминава към отдел „Просвета“ на Общински народен съвет - Казанлък. Децата стават все повече и през 70-те години на миналия век тук вече са сформирани 6 групи. До 1990 г. детската градина се нарича „Аврора“, но с настъпването на демократичните промени в България, през 1991-ва, е преименувана на Целодневна детска градина „Буратино“.

През 1996 година е включена в Международната програма за образование на деца „Стъпка по стъпка“, която е част от дейността на Център „Отворено образование“, като работата по програмата продължава до 2005 година. От 1 юни 2016 г. към „Буратино“ е присъединена като филиал детската градина в село Горно Черковище. Новото наименование на детското заведение, съобразно изис-

кванията на Закона за предучилищното и училищното образование, е Детска градина №7 „Буратино“. Член е на Регистъра на детските градини в България. И до днес това е единственото общинско детско заведение в област Стара Загора, което е разположено на територията на производствено предприятие - „Арсенал“ АД, и ползва неговия сграден фонд, предоставен за тази социална дейност. „Макар и общинска, детска градина „Буратино“ се радва на

образна сцена за артистичните изяви на малчуганите. Предстои тя също да бъде обновена.

Малките буратинчета се радват на грижите не само на целия екип от 26 души - учители и помощен персонал, но и на фирменото ръководство. Обновяването и модернизирването на базата на детското заведение, ремонтването на сградите, осигуряването на отопление на градината в Казанлък и на филиала в Горно Черко-

работят по международната програма E-twinning, за учители.

В „Буратино“ се провежда и уникалният „Час по фантазия“ заедно с детската писателка Милена Димова. По този проект, финансиран от детската градина, вече са излезли две издания с приказки, сътворени от самите деца - „Приказка от Розовата долина“ и „Приказка за извънземното“. В момента Милена Димова и малките писатели от „Буратино“ са готови и с третото издание,

то ги сближават и създават атмосфера на задружност, взаимност и подкрепа. Една от тези прекрасни идеи е реализирана във филиала в Горно Черковище. Там децата са научили за пътя на хляба - от малкото зрънце в земята до аромата на опечената погача и заедно с възрастните са омесили и опекли вкусни питки.

„Стремежът ни е да създадем още по-добри условия за децата и да въведем новите технологии при тяхното обучение“, казва още директорът на „Буратино“. За целта градината е спечелила проект по Националната програма „Информация, комуникация и технология в училищното и предучилищното образование“ и е закупила мултимедия, за която е необходима интерактивна дъска. Отделно от това всяка група разполага с компютър и интернет.

За 85-ия си рожден ден детската градина в „Арсенал“ се стяга отдавна. Тържеството ще бъде на 21 май и ще премине под мотото „85 години за вдъхновение, любов и отговорност към децата“. Концертът е подготвен изцяло от възпитаници на детското заведение, които ще дарят своите гости с щастливи усмивки, радост и вълнуващи изпълнения. Като гирлянд на открито ще бъдат подредени рисунки на децата. Те са обединени от стихчето „Детство мое, реално и вълшебно“ от популярната детска песен на Богомил Гудев и Вили Казанян от филма „Неочаквана ваканция“.

Празникът обещава силен емоционален заряд, защото, освен малчуганите, които днес посещават „Буратино“, се очакват много бивши възпитаници, сред които са лекоатлетката Петя Пендарева, дългогодишният директор на Професионалната гимназия по лека промишленост и туризъм Рени Червенкова, както и бивши учители, чийто трудов път е преминал тук. Весели истории, хубави спомени, обич, уважение, благодарност - това носят срещи като тази. Поканена е и съпругата на един от създателите и дарител на детската градина Добри Ганчев - казанлъчанката Еленка Коларова.

Така 85-тата годишнина на „Буратино“ ще припомни миналото, ще представи настоящето и ще покаже бъдещето не просто на една детско заведение, а на една институция, която отглежда и възпитава поколение след поколение казанлъчани.

Юлия Младенова

Стефка Ганчева с буратинчетата

топлата прегръдка на „Арсенал“, споделя Стефка Ганчева.

В момента капацитетът на детското заведение е запълнен до възможния максимум - тук се се полагат грижи за общо 180 деца, като 125 от тях са в Казанлък, а останалите - във филиала в Горно Черковище.

Основната част от посещаващите градината са деца на работници и служители на „Арсенал“ АД. Какво по-удобно за родителите - да бъдат на една ръка разстояние от децата си, дори когато са на работното си място. А какво по-радостно за малките, които толкова обичат да ходят на работа с мама и тате. Освен всички други предимства, „Буратино“ е единствената детска градина в града, където всяка група си има собствена сграда, оборудвана с всички удобства - занималня, спалня, сервизни помещения, физкултурен и музикален салон, разливна за храната. При това сградите са разположени сред богата зеленина, оформени са пъстри алеи от цветя, с тревни площи, в които са подредени детски съоръжения - катерушки, пързалки, люлки. Тук се намира и един от символите на градината - постройка с формата на гъба, която е била използвана като своеобразна сцена за артистичните изяви на малчуганите.

више, издръжката, както и закупуването на съпоставено оборудване се прави със средства на „Арсенал“. „Всичко, което е ремонтирано и подновено като материална база, е с подкрепата и съдействието на „Арсенал“ - разказва директорът Стефка Ганчева. - Последните ни придобивки, направени благодарение на предприятието и от нашия бюджет, са новите детски съоръжения в двора и изцяло обновените занимални на две групи“.

Синдикалната организация на КНСБ във фирмата, в лицето на нейния председател Атанас Бозов, е осигурила обучение по руски език по линия на Национално дружество „Русофили“ за желаещите деца в извънучебната дейност. „Арсенал“ отново помага - за заплащане труда на учителката, която води уроците. В извънучебната дейност децата могат да избират още да посещават часовете по английски език, народни и спортни танци, художествена гимнастика, спортни дейности.

А самата учебна дейност, съобразена с изискванията и стандартите на МОН, преминава в игри, забавления, обучение и веселие. За това се грижат 12 учителки, половината от които са млади хора. Две от тях - Искра Спасова и Ирина Иванова,

което събира на едно място разнопосочните детски фантазии. За многоликостта на буратинчетата говори и фактът, че тази година в детския конкурс „Чудонемичета“ две деца от градината са носители на престижни награди от конкурса за реципиране на хумористични стихове. Това са Десислава Генчева, която спечели първо място, и Теодора Георгиева, класирана на трето място. Специална награда имат възпитаниците на детското заведение в националния конкурс за мартеница от гайтан, организиран от Етнографски комплекс „Етъра“.

„Един от нашите приоритети е работата с родителите - обяснява Стефка Ганчева. - Това е много важно за нас, защото те са нашите партньори в грижите и възпитанието на децата и ние държим да ги въведем в живота на градината, да бъдат съпричастни към всичко, което се случва тук“. Организиран се различни инициативи, в които участват и децата, и техните родители. Всяка група избира начина, по който това се осъществява - със забавни игри, с интересни представления на самите деца през погледа на мама или тате, с посещения на зоологическата градина в Стара Загора и ред други съвместни дейности, кои-

Успех!

С първа награда – грамота и парична премия, се завърна от участието си в Националния фолклорен конкурс „Забляляло ми агенце“ малкият концертен състав на Детско-юношеския фолклорен танцов

състав „Арсенал“ с ръководител Ваня Минчева. Тазгодишното издание на фестивала е седмо поред. Малките танцьори успяха да омаят журито с двете си изпълнения – на тракийски и пирински танци, изпреварвайки дори танцьорите от Държавното хореографско училище в Котел.

Фолклорният конкурс, организиран от Сдружение „Национален събор на овцевъдите в България“ в рамките на Националния събор на овцевъдите, се проведе край Ляковец, на открити сцени на поляните над Петропавловския манастир. Фестивалът е триденевен, със свободен достъп за публиката. В конкурса, освен малките възпитаници на Ваня Минчева, участваха и членовете на клуба за народни танци „Теменуга“, които обраха оваците и аплодисментите на публиката.

Хореографката Ваня Минчева високо оценява постижението на своите възпитаници, които, заедно с по-големите танцьори от състава, на 23 май тази година в ДК „Арсенал“ ще представят своя годишен концерт.

Танцьорите от ДЮФТС „Арсенал“ ще имат участие и в празничната програма в рамките на тазгодишния Фестивал на розата.

„Трибуна Арсенал“

„АРСЕНАЛ“ С ПОРЕДНА МЕЖДУНАРОДНА ИЗЯВА

За поредна година „Арсенал“ -Казанлък ще е сред основните участници в специализирана международна изложба за отбранителна техника „Хемус - 2018“.

Форумът тази година отбелязва своето 13-то издание и ще се проведе от 30-ти май до 2-ри юни в Международния панаир Пловдив.

На международното изложение казанлъшкото дружество ще участва с продуктовата си листа и с интересни нови предложения.

Международната изложба „Хемус - 2018“ се провежда под патронажа на Министерството на отбраната и Министерството на икономиката на Република България и се организира от фондация „Хемус-95“.

Тази година провеждането на изложбата ще бъде съпътствано от международна научна конференция, която е включена в календара на българското председателство на Съвета на Европейския съюз, заседание на индустриалния форум, както и демонстрационни стрелби на полигона „Змейово“.

Изложба „Хемус“ е предназначена за всички български и чуждестранни лица, както и за организации с нестопанска цел, които осъществяват научно – изследователска, производствена и търговска дейност в областта на отбранителната техника, както и в направлението антитероризъм и сигурност.

Изложението ще бъде посетено от Министъра на отбраната на РБ и Министъра на икономиката на РБ, от чуждестранни делегации, представители на НАТО и Европейската агенция по отбрана.

„Трибуна Арсенал“

Иди и виж

Празник на Розата 2018

18 май /петък/

17.00 ч.

Музей на розата - Модни обекти в цветовете на розата на Мариела Гемешева - художествена инсталация

17.30 ч.

Музей на розата „ЦАРИЦА РОЗА – 50 години“ - история на избора на Царица Роза - Казанлък

19.00 ч.

Дом на културата Конкурс-спектакъл „Царица Роза 2018“ - 50-то юбилейно издание *

19 май – 20 май

8.00 ч. – 17.00 ч.

Дом на културата - Национален конкурс за класически, характерни и модерни танци

19 май /събота/

18.00 ч. – 24.00 ч.

Културните институти ЕВРОПЕЙСКА НОЩ НА МУЗЕИТЕ

23 май /сряда/

19.00 ч.

Художествена галерия Казанлък - Церемония „Учител на годината“ - награждаване

18.00 ч.

Галерия „Рувел“ - „МАГИЯТА НА РОЗАТА“ – изложба живопис

24 май /четвъртък/

10.00 ч. - Розобер в с. Розово

10.00 ч. - парк „Розариум“ - „Цветен Казанлък“ - изложба-базар на цвета

10.30 ч.

пл. „Севтополис“

• Тържествен празничен парад

• Награждаване от конкурса „Най-добрият клас 2018“

• „Млад книгоиздател“ – изложба с конкурсен характер на книги, изработени от ученици

19.00 ч.

пл. „Севтополис“ „Веднъж в живота“ -

открита сцена за абитуриенти

20.30 ч.

пл. „Севтополис“ - „ТАНЦУВАЩИ СЪРЦА“ - Празничен концерт на Балетен танцов център „ГРАЦИЯ“ с ръководители Алла и Юлиана Ангелови

25 май /петък/

18.00 ч.

центъра на града МАЖОРЕТНО ПРАЗНИЧНО ШЕСТВИЕ

19.00 ч.

пл. „Севтополис“ „Феерия и красота“ - фестивал на мажоретни състави

26 май /събота/

10.00 ч. - Военен клуб - „Една българска роза“ - X национален конкурс за популярна песен

11.00 ч. - пл. „Севтополис“ „За ръчица“ – детско надиграване

16.00 ч. - центъра на града ПРАЗНИЧНО ШЕСТВИЕ НА РОЗОБЕРАЧКИТЕ

16.30 ч. - пл. „Севтополис“ „Тъпан бие, хоро се вие“ – национално надиграване

28 май /понеделник/

18.00 ч.

Галерия ул. „Искра“4 „РОЗА“ – гостуваща изложба на италианската художничка ЛУЧИЯ СОТИЛИ

28 май – 3 юни

Стоян-Стаиновата къща Изложба на автентични носии от ТРИО „КАЛИНА“

18.30 ч.

Стоян-Стаиновата къща „Родът Стаинови и Казанлък от началото на XIX век до средата на XX век – лектория

31 май /четвъртък/

19.00 ч. - ДК „Арсенал“ - „Принцеси на розата“ – детско шоу*

1 юни /петък/

10.00 ч. - Пл. „Севтополис“ ПРАЗНИК НА ГРАД КАЗАНЛЪК

Тържествен водосвет за благоденствието и офи-

циална церемония по издигане знамето на град Казанлък

10.00 ч. - Музей на розата 100 ГОДИНИ ЛЮТИЕРСТВО В БЪЛГАРИЯ

IX международен конкурс по лютиерство – просвирване на инструментите, участващи в конкурса

11.00 ч. - зала „Инфра“ - Тържествена сесия на Общински съвет – Казанлък

11.00 ч. - пл. „Севтополис“ - „Балонче хвърковато!“ – празничен концерт на детските градини в Казанлък

17.00 ч. - центъра на града „Пъстра фиеста“ – дефиле на международни фолклорни състави

17.00 ч.

НЧ „Възродена Искра-2000“ „В Долината на розата и тракийските царе“ – регионален конкурс за детска рисунка

17.30 ч. - пл. „Севтополис“ Международен фолклорен фестивал 2018 – откриване

18.30 ч. - Художествена галерия – Казанлък „МИНИПРИНТ – КАЗАНЛЪК 2018“ – VI международен конкурс за съвременна малка графика

20.00 ч. - Музей на розата 100 ГОДИНИ ЛЮТИЕРСТВО В БЪЛГАРИЯ

Концерт на струнен квартет „КЛАСИК АРТ“

21.00 ч. - пл. „Севтополис“ Спектакъл по коронясване на Царица Роза 2018*

22.00 ч. - пл. „Севтополис“ Празничен концерт на ЛЮБО КИРОВ И МАРГАРИТА ХРАНОВА

АКО НЕ СЕ ДАДЕ СВОБОДА НА УЧИТЕЛЯ...

Примери много. Дори, ако искате, един счупен фонтан в град Казанлък. Не го намирам за нормално да се вложи труд, да се направи нещо красиво и друг ненаказано да го разруши. Същото е и с хигиената около нас. Всяка сутрин чистят, после пак е мръсно. Тънем в собствената си кочина и в същото време сме недоволни, че някой друг не е почистил боклуците ни. Живеем в кочината, която сами си правим.

... и образованието е един от елементите, които могат да променят ситуацията с кочината?

- Да. Затова твърдя, че възпитанието в традиционните български ценности трябва да е водещо. И това възпитание се постига чрез дисциплина, труд, изискване към ученика, което е и истинската грижа. Грижата към ученика не е да го извиниш за това, че се е отклонил от нормата, а да изискаш от ученика да се опита да постигне спрямо собствените си възможности целите, които си е поставил. Ако не изискваме от нашите деца, ние ги правим мързеливци, лентяи и това е вредно и за тях, и за нас, и за обществото.

Това ли е разковничето за успеха на Казанлъшката Математическа?

- В 99% това е разковничето: труд, труд, труд и много изискване. И дисциплина. Останалото е може би и талант, но над 90% от всичко е труд. Отговорност пред ученици, самите себе си, родителите и много старание. Стараем да сме откровени с родителите, да се решават проблемите бързо. Но в основата на успеха, на всичко в нашето училище, е трудът. И то от двете страни. Разбира се, че има и талантливи ученици и учители, които в съчетание с труда постигат значителни усехи. Най-големите успехи са с онези ученици, на които им е трудно и са на ръба да се откажат. Имаме такъв случай с ученичка, която бе на ръба да се откаже от нашето училище, но се завърна, стана лауреат на национална олимпиада по руски език и за мен това е успех.

Повече или по-малко стават в днешно време талантливите деца на България, по Ваша преценка, в сравнение с предишните години?

- Относно таланта не мога да преценя, но относно мързела - стават все по-мързеливи с годините. Талантливите винаги е имало и ще има. Въпросът е да се развие този талант. А, за да се развие този талант, трябва много работа. И то не само по време на часовете, а ежедневно. Независимо в коя област е талантът. Труд с добър педагогически състав. Това е рецептата.

Каква учебна година ще изпрати колективът на ППМГ „Никола Обрешков“?

- Може би няма да е най-силната и добра година, която

има училището, но смятам, че е една достойна година, с отлични постижения. Малките ни ученици от 5, 6 и 7 клас доказаха, че като средно ниво са водещи в областта, както в колективните, така и в индивидуалните изяви, в олимпиадите на областните кръгове по математика, физика, български език, история, география. От гимназиалния курс до момента имаме трима лауреати на национални олимпиади - по български език и литература, по гражданско образование, имаме много достойно представяне на националните кръгове по почти всички предмети. Имаме отлични постижения на международно ниво. Тази година

зование. Като литератор и като директор на профилирано училище, какъв е Вашият коментар за тези промени на фона на все по-дефицитните ценности в българското образование? Някак мълчи съсловието.

- Не мълчим. Имаше обсъждане с колегите от цялата страна за промените и новите програми по литература. Те категорично не бяха съгласни с представената визия за учебни програми. От известно време насам учебните програми така са структурирани, че правят учениците все по-неграмотни. Отпадна писането на текст, отпадна възможността ученикът да се

в хуманитарна гимназия, и в математическа, и в професионална гимназия, и в спортно училище. За мен това не е нормално. Нормалното е тематиката да се изучава на много по-високо ниво в задължителната подготовка в математическо училище и на много по-ниско ниво в задължителната подготовка в другите типове училища, където очевидно няма да им трябва тази математическа грамотност. Направата на такива специфични учебни програми изисква много повече гъвкавост, усърдие, работа, отношение, експертност от страна на министерството, за да може наистина, ако се грижим за развитието на способностите

към опростачване на нацията?

- Не.

Кое или кой тогава премаза българското образование?

- Елементарното мислене, елементарният подход към образованието, по принцип. Незаинтересоваността на много от родителите за живота на техните деца. Сега родителите вече са от поколение на родените в началото на прехода. На времето, в което се трансформираха едни ценности в други. На времето без ценности. Много неща потънаха и много се вижда вече.

Тогава защо дограмата и фасадата на училищата са по-важни от това, което става вътре?

- Аз съм за това учениците да учат в модерни и хубави условия, в съвременно оборудвани кабинети. Защото и това възпитава... в ценности. Друг е въпросът как се пази после тази база. Както и друг е въпросът, че има нужда училището да има свободата да организира учебния процес така, както го вижда. Най-лесно се прави сградата. Трудно се изпълва тази сграда със съдържание. Ние тук, в открития през тази учебна година Национален център по природни науки, полагаме големи усилия в него да се възпитават учениците и да изучават модерни аспекти на математиката, физиката, информатиката, които ще им послужат в тяхната реализация. С колегите създадохме и проект за интердисциплинарно обучение в Центъра и той е на финална фаза. Ще стартира в началото на месец юли. Този проект ще е за всички ученици с изявени дарби или интерес в областта на биологията, физиката, химията, математиката. Този вид обучение ще мотивира учениците за един по-синкретичен подход при изследването на даден обект. Както каза и колега, една клетка може едно, много клетки могат много повече. Надявам се да станем добър организъм. Имам късмета да работя в училище с мотивирани колеги за труд, които дават добри идеи, не си щадят труда, раздават се в работата си в името на доброто за учениците ни. Имаме и късмета да срещаме подкрепа в лицето на Община Казанлък и местното предприемачество и бизнес. Специални благодарности за партньорството и подкрепата в нашите начинания на групата „Експерти за Казанлък“, на „Арсенал“ АД, на бившия наш ученик Теньо Шиков, на „Каштамону България“, на „М+С Хидравлик“, на училищното ни настоятелство. Благодарение на всички тях тук има дух и той е още жив. Слава Богу, ние сме едно от оцелелите училища, в които мислим, говорим и творим развитие. И можем да си позволим лукса да мислим и говорим за години напред. Повечето като че ли оцеляват. И това е голяма рана за обществото ни.

Под зоркото око на просветния министър Красимир Вълчев

наши възпитаници участваха в Тайландската математическа олимпиада и се върнаха от там със сребърни и бронзови медали. Тези постижения са отново плод на много труд и на допълнителни часове, финансирани от училището или от национални програми.

Как ще изглежда приемът Ви на нови ученици през следващата учебна година?

- За новата учебна година ще направим прием на 2 паралелки след завършен 4-ти клас и на 4 паралелки след завършен 7-ми клас. Но предстои дискусия за броя паралелки за следващата година за седмоласниците, които приемаме в тези 4 паралели и дали броят им да е максимум ученици или да го редуцираме - така, че да попадат само тези, които имат данни и потенциал да се справят с учебния процес при нас. Мотивът ни е, че при максимален прием за училището ни се класират ученици, които не би следвало да са тук. Въпреки това с много работа отстрана на колегите и те тръгват напред. Но стартят, от който тръгват, е нисък и не трябва да е така.

Вие сте и преподавател по български език и литература. Върви дебат за учебните програми по някои предмети и редуциране на част от изучаваните автори и произведения. Дебат има и по наредбата за приобщаващото обра-

изразява. Преди писането на текст бе една от задължителните форми на обучение, сега това се изтласква встрани. И се оказва просто един компонент сред други. Но останалите компоненти са под формата на тест. И по този начин учениците малко или много свикват на по-лесното, на мързела - само да ограждат и, както е тръгнало, скоро тестовете ще станат съвсем елементарни за отговори, само с „да“ и „не“. Оттук нататък е безмислено да се говори за грамотност.

В нашето образование, според мен, учебните програми изповядват една много грешна философия. Конкретно за учебните програми по български език и литература за мен е важно кои автори ще се изучават в училище. Важно е и кои произведения от тези автори ще се изучават. Не е нужно да се учи всичко от един автор, важно е произведенията да се изучават по такъв начин, че да възпитават и въз основа на тях ученикът да може да гради собствено мнение и да се изкаже - писмено и устно. Лично мое мнение е, че учебните програми в България са направени безумно. Те не отчитат спецификата на различните училища, учениците, които се обучават в тях, целите на обучението в отделните училища. Една и съща е математиката в пети клас за математическо, за основно училище и за училище по изкуствата. Учи се един и същ материал. След 7-ми клас е същото безумие. Едни и същи са програмите и

на учениците, да им дадем онова, за което те са влезли в съответния тип училище, а не да ги тарварим с неща, които малко или много са встрани от техните потребности. Сега непрекъснато се преправят учебни програми, без да се съобразяват съдържателно с колегите, набляга се на количество, бакалски сметки, а съдържателният и ефективен учебен процес е на заден план, често на практика го няма. Колко да се учи, колко да се упражняват знанията, колко да се изпитва, е работа на учителя, а не на чиновниците в министерството. Защо учителят най-добре знае нивото на всеки свой клас, на отделните си ученици и може да прецени. Затова едни такива несъобразени учебни програми не вършат работа на никого. Те са пагубни за всички - ученици, учители, министерство, общество.

Какво да се направи тогава?

- Трябва да се разбере нещо: че, ако не се даде свобода на учителя, но същинска свобода той да работи, както смята, че е най-добре, нещата ще продължат да са в упадък. Трябва да има проверки на резултат накрая на всеки етап или клас, но как ще се постигне този резултат, това е работа на учителя. Трябва да се задава краен резултат като постижения, а не как да се постигне, като предписание.

Държавна политика ли е, според Вас, тенденцията

Деляна Бобева

ФАНИ ПОПОВА-МУТАФОВА

Най-високият връх в историческите ни романи

Фани. Щели да я кръстят Невена – на кръстницата ѝ, но в последния момент ѝ дали името Стефанка, оттам и Фани – на баба ѝ. Писателката съжалявала, нямала нищо против да е Венета. Мъничка, крехка, красива, елегантна – така я описват съвременниците ѝ. Обичала театъра, киното, музиката. Харесвало ѝ да се рови из библиотеките. От писателите любими ѝ били Толстой, Достоевски, Голсуърти,

Тя била изискана жена с аристократично излъчване. Мутафов я наричал „малката маркиза“. Били забележителна интелектуална двойка – посещавали сбирките в прочутата сладкарница „Цар Освободител“, участвали в кръга „Стрелец“, били близки с Николай Лиливев, Иван Милев, Сирак Скитник... членували в Писателския съюз и ПЕН-клуба. Фани била и член на Клубовите на писателите-истористи и жените-писателки,

30-те години. Вземала сина си, пишещата машина и два топа хартия и заминавала за Копривица – в „една къчишка, кацнала високо на баира, под самата гора“. Наесен се връщала с две готови книги. Пишела до последния си миг, а когато съвсем отпаднала, диктувала на внучката си Фани Турмачка.

В НЛМ са запазени незавършените ѝ трилогии „Великата река“ – епос, започващ от времето на

гарска кръв не се променя през вековете и пропагандирала идеята за постигане на „несравнимо превъзходство на българския народ над другите народи“. Пред Народния съд признала: „Пишех за тържеството на фашизма като смятах, че това е новото, което ще обнови света“. Крайните ѝ възгледи се обясняват с болезнената ѝ любов към миналата слава и мощ на България и с мечтата ѝ да види страната ни отново обединена и силна.

Народният съд. След 1944 г. писателката е осъдена на 7 г. затвор – за „прогерманска дейност“ и „великобългарски шовинизъм“. Изключили я от Съюза на писателите. Понесъл се слух, че немското посолство в София ѝ давало дневни за командировки до Берлин, равняващи се на министърски заплати, че била близка с Хитлер, че се разхождала с него под ръка и че той ѝ подарил златен пръстен с рубин.

Заради тежката си астма и след застъпничеството на нейни близки след 11 месеца била освободена. Съпругът ѝ бил изпратен в лагер. Освободили го след година, но през 1954 г. той умира. Останала сама, Фани почти не излизала. Някогашните ѝ приятели я подминавали от страх да не ги сметнат и тях за „фашисти“.

18 години не ѝ разрешавали да публикува, много от произведенията ѝ били забранени. Приятелка я заварила една сутрин да разпалва печката със страници от „Иван Асен II“, спрял от продажба. „Никому не е нужен, – казала Фани, – на тавана имам още десетки бройки, стотици съм изгорила...“

Някои твърдят, че през тези години писателката е живяла в мизерия. Роднините ѝ опровергават това. Тя живеела със семейството на сина си, не спирала да редактира и да превежда от италиански.

Преводите. Мутафова е редак-

ския съюз е възстановено. Част от книгите ѝ – „Дъщерята на Калояна“, „Солунският чудотворец“, „Иван Асен II“ и др., както и сборник с разкази, са издадени, но с корекции, които я принудили да направи. С авторитетния си текст четиритомната „Асеновци“ е издадена през 2007-2009 г.

По случай 70-годишнината на писателката председателят на СБП Пантелей Зарев ѝ връчва грамота и я поздравява за „дълголетния кураж да бъде българка във всички времена...“

И този период не минал без слухове. В днешниците си, издадени посмъртно през 2005 г., писателят Йордан Вълчев пише, че заради забраната да публикува Фани Попова дала два от романите си на млади хора, за да ги публикуват от свое име, само и само да излязат: на Стефан Дичев – „Пътят към София“ и на Антон Дончев – „Време разделило“. Че това не е вярно, твърдял и самият Вълчев. Заключенията от изследванията на стилистиката на тези романи са, че тя няма нищо общо със стилистиката на Мутафова и че тя е имала интерес не към турското робство, а към Второто българско царство. Нещо повече: тя никога не би направила това, именно защото е Фани Попова-Мутафова...

В последния ѝ път. Помнели я със сива баретка и тъмно лилав жакет, с топли дълбоки очи, нисичка, но с осанка на достойна жена. Смятала, че е „за оплаване съдбата на човек, който живее далеч от родината си“. Най-голямата ѝ надежда била да доживее „мига, когато българският народ се събере в етнографските си граници“.

През юни 1977-а се разболяла тежко от туберкулоза. Умира на 9 юли на 74 г. Казват, че била помолена за църковно погребение, но я изпратили с граждан-

„Най-високият връх, достигнат от българската жена, който напълно я изравнява с мъжа. Този шеметен връх се казва Фани Попова-Мутафова. Нейните исторически романи я поставят на нивото на най-големите писатели в този жанр в световната литература“. Думите са на големия поет Кирил Христов.

Този най-висок връх са книгите ѝ „Солунският чудотворец“, „Дъщерята на Калояна“, „Иван Асен II“, „Последният Асеновец“, сборниците с разкази... Фани Попова-Мутафова (1902-1977) е българска писателка – майсторка на исторически роман, преводачка, общественичка. Като творец – изключително продуктивна, на година издавала по книга – 35 до 1944 г. Почетен гражданин на Севлиево, посмъртно, от 2000 г. През 2012 г., по повод 110 г. от рождението ѝ, Националният литературен музей, съхраняващ целия архив на писателката, представи уникалната изложба „Непознатата Фани Попова-Мутафова“. 115-тата ѝ годишнина е почетена с документалния филм „Малката маркиза“.

Верга; от живописците – Рембранд, Леонардо, Репин, Владимир Димитров-Майстора; от композиторите – Моцарт, Мусоргски, Шуберт, Петко Стайнов. Любимите ѝ цветове били „багрите на нашата земя“. И тези в картините на Иван Милев. Харесвала лилавото. Бижута, парфюми, дрехи – също. Най-хубавите миризми – „лъх на прясно отпечатана книга, на топъл хляб...“

Най-симпатичното ѝ животно – котката. Най-ценната добродетел – верността. Най-мразеният порок – лъжата. Обичала горнооряховска пастърма и коприщенска луканка. Обожаваала момините сълзи.

Фани Попова е родена в Севлиево на 16.10.1902 г. в семейството на Добри Попов и Мария Нерезова. До 12-тата си година живяла в Италия, където баща ѝ останал, след като завършил Военната академия в Турин. Генералът бил участник във войните, преподавател във Военното училище в София и автор на военни книги. Фани учила в италианско училище. Блестящо усвоила езика, отлично свирела на пиано. Случка от детството за нея била „знак от съдбата“: когато семейството било в Париж, високопоставен френски офицер я вдигнал и я поставил върху леглото на Наполеон: „Нека тази малка българка запомни, че някога е седяла върху леглото на Наполеон“.

През 1922 г. завършила Първа девическа гимназия в София.

С Чавдар Мутафов. „Ако не беше Чавдар, никога нямаше да напиша всичко, което съм написала. Той ме организираще, понякога ми се и поскарваше“. Известен архитект, писател и критик, също от Севлиево, с 13 г. по-голям, той бил големата ѝ и единствена любов. Майка ѝ не го одобрявала – нямало да може да се грижи за дъщеря ѝ. На 18 г. Фани се омъжила за него и заминала за Мюнхен, тя учила пиано, той – машинно инженерство и архитектура. След като през 1925 г. се родил синът им Добри, Фани прекъснала следването и се прибрала в България.

на Италианско-българското дружество, на българската секция на Европейския съюз на писателите.

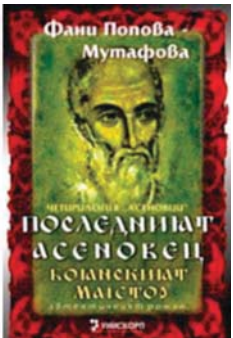
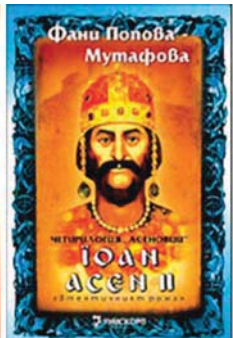
Писателският талант. Той се проявява още през 1924 г. с първите ѝ разкази, посветени на жената. Струдничи на най-престижните издания – сп. „Българска мисъл“, „Златорог“, „Златоструй“. Първата ѝ книга „Жени“ излиза през 1927 г. Видният българист проф. Енрико Дамани казва, че „като жена и майка тълкува генна женската душевност“. През с. г. излиза и първият ѝ сборник с разкази. До 1944 г. всяка година ще издава по една книга – общо 35, което я превръща в най-популярния български автор. Всеобщо признание ѝ носи четиритомната „Асеновци“ – романите „Солунският чудотворец“,

„Дъщерята на Калояна“, „Иван Асен II“ и „Последният Асеновец (Боянският майстор)“, проследяващи по запленаващ начин историята на една от най-славните български династии, превърнала България в истински хегемон в Югоизточна Европа. Ползвайки латински, френски, немски и италиански, задълбочено проучава и едва тогава пристъпва към писане. Например, преди да напише романа си „Доктор Петър Берон“, 1972, вече полусляпа, с лупа, тя прочела на френски 8000 страници. Симеон Радев отбелязва, че Фани Попова познава българската история по-добре от много професори-истористи. Това признават и професорите Вера Мутафчиева, Иван Дуйчев и Михаил Арнаудов. Белетристичният ѝ талант е проявен и в многобройните ѝ произведения за личности от Българското възрождение: Паисий, Софроний, Раковски, Ботев, Левски, Каблешков, Бачо Киро и др.

Най-трескаво работела през

траките и стигащ до наши дни, и незавършеният роман „Елена Драгаш“.

Два пъти е отличавана от БАН, през 1933 и 1937 г., като „първата жена, работеща успешно на полето на исторически роман и разказ“. Министерството на просвещението номинира книгата ѝ „Боянският майстор“ за най-добър роман за 1939 г.

Нейни произведения били преведени на над 10 езика.

С възхита за Хитлер. Фани Попова била сред учредителите на „Българска орда“ – националистическа организация, имаща за цел да обяснява истината за древната българска история. Феминизмът ѝ се изразявал в страстната ѝ защита на традиционната роля на жената – да бъде съпруга, майка и домакиня. За да не изчезне българският род, в есетата си препоръчвала държавата да последва примера на хитлеристка Германия и фашистка Италия и да приеме мерки за насърчване на раждаемостта. Възхищавала се от Хитлер – „новият месияс“ с „благословено и гениално дело“: „В Германия образът на Хитлер надхвърля границите на държавата и става символ на она ренесанс на Духа, за който отдавна жадуваше цялото човечество...“ – сб. „Новата българска“, 1942. Възхищавала се и от „гениалния усет на Мусолини“. Пишела, че безсмъртната бъл-

тор на „Годениците“ от Мадзони, „Гепардът“ от Лампедуза, „Презрение“ от А. Моравия, „Пианството на разума“ от Пратолини, „Седма партизанска“ от Марио де Микели и др. Още през 1935-36 г. в Народния театър се играела пиесата „Мирандолина“ от Карло Голдони, преведена от нея. Известни нейни преводи са „Старецът от планината“ от Грация Деледа, „Изключена“ от Пирандело и разказите в сборника „Италиански разкази“. А от превода ѝ на сборника „Черен хляб“ от Джовани Верга, 1947, се възхитил италианският писател и критик Жорж Нурижан: „Безукорно верен и точен!“.

След реабилитацията. През 1963 г. членството ѝ в Писател-

ски ритуал. Стар неин приятел – епископ Партений, бил отслужил на другия ден опело, но без тялото... Едни твърдят, че никой не ѝ съпроводи в последния ѝ път, че от Съюза на писателите нямало дори некролог. Други – обратното: че я изпратили и роднини, и колеги-писатели, а от СБП имало траурно слово. Но и едните, и другите не опортват жителската максима на писателката: „Не се унижавай в трудни времена, не се превъзнесай в дните на славата и мощта“.

Мария Рашкова

Ползвани материали: на Вл. Цацев, В. Митев, Бл. Касабова, А. Ташев и др.

За връзка с редакторите на „Трибуна Арсенал“:
Редакция: e-mail: tribuna.arsenal@gmail.com
Делана Бобева: 0882 98 70 13, e-mail: didab@abv.bg
Диана Рамналиева: e-mail: diana_ramnalieva@abv.bg
Юлия Младенова: 0882 98 70 14
Мария Рашкова: 0882 98 70 12; **Първолетка Петкова:** 5 74 55